

Beste Guy Cools,

Je reactie op mijn bijdrage aan het *Generaties?*-nummer van *Etcetera* (nr 67, maart 1999) weet ik ten zeerste te appreciëren. Want zelden gaan de overigens schaarse opmerkingen over de teksten die ik in *Etcetera* publiceer verder dan het bekende 'dat was best interessant wat je daar onlangs hebt geschreven'. Zo'n vriendelijke schouderklopjes initiëren niet meteen zoiets als een debat(je): het verwachte wederwoord blijft uit.

Ja, mijn tekst was ironisch ('geestig') bedoeld. En ja, hij getuigde mede daarom van een zekere afstandelijkheid die gewoonlijk als het waarmerk van een ouderwets academisme wordt beschouwd (het nieuwe academisme zit daarentegen vol dadendrang; het observeert universitair onderzoek en onderwijs in ondernemingstermen). Uiteraard kijk jij anders, zeg maar beleid- en praktijkgerichter, met het oog op kortelings te nemen beslissingen als programmator of lid van de Raad voor de Dans. Ik zou het trouwens juist erg vreemd, ja zorgwekkend vinden indien we krek dezelfde realiteit zouden observeren. Lang leve het verschil of de differentie, want alleen door op onderscheiden wijzen te observeren en te communiceren is er überhaupt een informatieve discussie mogelijk (informatie, aldus Gregory Bateson, is 'a difference that makes a difference').

Maar laat ik to the point komen; laat ik het voornaamste punt van *Generaties: een verhaal met een moraal* nog eens herhalen, want jij schaatst daar toch wel een beetje overheen. De moraal van mijn verhaal luidde kortweg dat het in het kunststelsel om kunstwerken draait, niet om kunstenaars, en al helemaal niet om generaties. Ik wil dus zoveel mogelijk wég van het performatieve, zichzelf gedurig waarmakende discours over generaties. Als kunstliefhebber is het mij om kunstwerken te doen, en niets anders. En ook als maatschappijtheoreticus trouwens, want het valt gemakkelijk in te zien dat kunstwerken – en niet: menselijke makers – de elementaire eenheden van het kunststelsel zijn.

Ik huldig dus een a-humanistische visie, al weet ik natuurlijk ook wel dat kunstwerken door zogeheten mensen worden gemaakt. Maar dan nog: wie of wat 'in' (of 'aan') een kunstenaar kan voor de getoonde kunstwerken verantwoordelijk worden gesteld? Het bewustzijn of het onbewuste? Het neuronale systeem? Etcetera: we weten gewoonlijk helemaal niet waar we het nu juist over hebben als we het woordje 'mens' in de mond nemen. Ook daarom blijven uitdrukkingen als genie of intuïtie het zo goed doen in de kunstwereld. Ze zijn nietszeggend, ze zijn semantisch leeg – en daarom

functioneren ze zo perfect in de foyer-communicatie.

Ik zie dan ook gewoon geen generaties in het Vlaamse podiumkunstenlandschap, terwijl jij juist aan de idee van generationele breuklijnen blijft vasthouden. Die manier van observeren is mij simpelweg niet complex genoeg. En dat heeft zo zijn gevolgen voor het gevoerde beleid. Want wie observeert in termen van jongere en oudere kunstenaars, met weinig respectievelijk veel institutionele ondersteuning, gaat welhaast automatisch een kunstenaarsbeleid voeren. Vanuit een sociaal oogpunt valt daar uiteraard weinig op af te dingen. Maar een kunstbeleid is wat anders. Dat vertrekt bij voorbeeld niet van de premisse dat de spreekwoordelijke jonge sla van eigen bodem per definitie talent heeft (de potentiëmetafoor, inderdaad); dat kan integendeel onbezwaard kiezen voor meer import uit het buitenland als het binnenland een tijdje droog komt te staan.

Mijn belangrijkste bedenking, die tevens de meest praktische is, heb ik uiteraard tot het laatst opgespaard. In je brief herken ik namelijk de veronderstellingen die het recent in Vlaanderen gevoerde kunstbeleid schragen. Zo ontwaar ik ook in jouw uitlatingen – maar nu lees ik natuurlijk wel tussen de regels – een naar mijn bescheiden mening onhoudbaar geloof in plan- en maakbaarheid. Zoveel jaren verzorgingsstaat leren toch dat het stuurvermogen van de overheid bijzonder beperkt is? Deze vaststelling is bepaald geen vrijbrief voor een soort van neoliberal nietsdoen. Het komt er integendeel op aan nieuwe vormen van overheidstussenkomst in de kunstensector te ontwikkelen. Vanwaar bij voorbeeld die eeuwige fixatie op geld of subsidies als stuurmedium? Waarom niet veel creatiever omgaan met de al bestaande infrastructuur? – om maar iets te noemen. (Het is niet zomaar iets: deze ampele opmerking impliceert dat een overheid niet meegaat met het vertrouwde distinctiespel, het bekende streven naar een eigen huis, met een eigen profiel, eigen kunstenaars, liefst ook een eigen publiek. Wat meer ont-eigen-ing zou in de Vlaamse podiumkunstensector wellicht een goede zaak zijn.)

Je brief lijkt mij vooral ook het ondertussen ingeburgerde groeiemodel bij te treden. Middenveld, internationale erkenning,...: dit soort van uitdrukkingen veronderstelt, in de lijn overigens van de generatiëmetafoor, dat kunstenaars(organisaties) 'doorstromen' en volwassen worden, na verloop van tijd op eigen benen staan. Met permissie, maar ik heb tijdens de voorbije jaren meerdere dans- of theateervoorstellingen gezien die ik erg interessant vond en die om zovele contingente redenen nooit zullen gaan meedraaien in het internationale cir-

cuit, bijvoorbeeld omdat de betrokken kunstenaars het gewoon niet willen of kunnen. Ik denk hier met name aan het werk van een groep als Het Bordes (hun voorstelling over Ulrike Meinhof was in al haar eenvoud een ongelooflijk sterk politiek statement) of aan Jan Decortès *Bloetwollefduivel* (voor mij een van de belangrijkste voorstellingen van de jaren negentig).

Maar het gaat hier niet om mijn 'smaak' – whatever that 'mijn' may be. In het geding is een cruciale beleidsvraag; welke soorten (meervoud!) kunst willen we om welke redenen in Vlaanderen bevorderen? In dit opzicht vind ik bijvoorbeeld het nieuwe podiumkunstendecreet nog veel te veel een lege doos. Nodig is veeleer een inhoudelijk gedefinieerd kader dat vertrekt van het bestaan van heterogeniteit (eerder dan alleen maar diversiteit); dat er geen moeite mee heeft dat sommigen er een strikt particuliere esthetiek op nahouden en weer anderen helemaal geen boodschap hebben aan de roep om internationale topkwaliteit omdat ze gewoon ergens in Vlaanderen 'hun ding willen doen'. Gevraagd wordt kortom – met een aan de statistiek ontleende metafoor – een multivariaat beleid. En het lijkt mij gewoon evident dat zo'n beleid vertrekt van enkele voor de hand liggende inhoudelijke onderscheidingen, bij voorbeeld tussen 'kunstkunst' en spannend theater of – in een ander register – tussen trage, naar binnen gekeerde *local heroes* (noem ze zo je wil provincialisten) en snelle internationale jongens en meisjes. Goed beleid begint kortom met de erkenning van het bestaan van heterogeniteit en variabiliteit; goed beleid maakt geen uniforme regels, maar creëert telkens weer opnieuw andere mogelijkheden en kansen – voor kunstwerken, niet voor generaties.

Hartelijke groet,
Rudi Laermans